

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ
ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ**

**Հերթական ատեստավորման ենթակա ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների
վերապատրաստման դասընթացներ**

**ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ԱՐՄԱՆ ՍԱՄՎԵԼԻ
(ք. Ջերմուկի Մաքսիմ Գորկու անվան թիվ 1 հիմնական դպրոց)**

**ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ
ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ**

Հետազոտական աշխատանք

Ղեկավար՝ Ա.Ստեփանյան

ԵՐԵՎԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի գործունեության առանձնահատկությունները ժամանակակից պայմաններում
2. Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտությունը
3. Օգտագործված գրականություն
4. Եզրակացություններ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արդի ժամանակաշրջանում փոխվել են հասարակության արժեքային կողմնորոշիչները, կրթության և դաստիարակության համակարգը վերաիմաստավորել է իր գերակայությունները՝ շեշտադրելով ուսանողակենտրոն մոտեցման, սովորողի անձնային ներուժի զարգացման և մասնագիտական դժվարություններն ինքնուրույն հաղթահարելու հմտությունների ձևավորման հիմնախնդիրների վրա: Վերջին տասնամյակում կրթության և մասնավորապես մանկավարժության ոլորտում կատարված բարեփոխումներն այսօր պահանջում են մանկավարժի այնպիսի պատրաստվածություն, որտեղ կհամակցվեն հին մանկավարժության լավագույն ավանդույթները և նորի առավելությունները: Ըստ այդմ կրթական ոլորտին անհրաժեշտ են մանկավարժներ, ովքեր բաց են յուրաքանչյուր նորի համար, ընդունակ են արագ հարմարվել մասնագիտական և սոցիալական իրականության բարդ պայմաններին, ինքնուրույն և պատասխանատվությամբ ընդունել որոշումներ, անընդհատ ինքնակատարելագործվել և ինքնակրթվել: Ինչպես ասում է Սելևկոն «...մանկավարժ լինել, նշանակում է ունենալ գիտակցության որոշակի տեսակ, որի օգնությամբ մանկավարժը կարող է այնպես փոխել իրավիճակը, որը կդրդի անձին զարգանալ» [8]:

Ուստի ներկայումս առավել արդիական է դարձել ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության ձևավորումը, որը հավասարապես վերաբերում է նաև ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտին:

Այսօր անհնար է գտնել մարդկային գործունեության որևէ ոլորտ, որը կապված չէ ֆիզիկական կուլտուրայի հետ, քանի որ ֆիզիկական կուլտուրան համընդհանուր ճանաչում գտած նյութական և հոգևոր արժեքների միագումարն է ողջ հասարակության և առանձին վերցրած յուրաքանչյուր անհատի համար:

Պատահական չէ, որ վերջին տարիներին ֆիզիկական կուլտուրան ավելի հաճախ դիտարկում են ոչ միայն որպես ինքնուրույն սոցիալական ֆենոմեն, այլև՝ որպես անհատի կայուն արժեք: Նման պարագայում անհրաժեշտ է փաստել, որ այսօր կրթության ոլորտում, մասնավորապես հանրակրթական դպրոցում, գործնականորեն չկա ամբողջական ֆիզիկական կուլտուրայի դաս, որը ենթադրում է դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության և ֆիզկուլտուրային կրթության զուգահեռ ու միաժամանակյա իրականացում: Լավագույն դեպքում ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչներն իրենց ուժերը կենտրոնացնում են աշակերտների ֆիզիկական պատրաստության վրա:

Ուստի, ֆիզիկական դաստիարակության արդի համակարգի զարգացման գործընթացում հատուկ կարևորություն է ձեռք բերում «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի մոդեռնացման հիմնահարցը, որի առաջնային բաղադրիչներից է ֆիզիկական կուլտուրայի դասի բովանդակության վերաիմաստավորումը:

**ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ**

Դպրոցականների ժամանակակից ֆիզիկական դաստիարակության բովանդակությունը կողմնորոշված է դեպի այն գաղափարը, որ դպրոցի շրջանավարտը պետք է կյանք մտնի ոչ միայն բավարար ֆիզիկական պատրաստվածությամբ, այլև ունենա բավականաչափ գիտելիքներ ֆիզիկական կուլտուրայի ոլորտից, ճանաչի սեփական մարմինը և տիրապետի դրա հետ աշխատելու մեթոդներին, ծանոթ լինի առողջության պահպանման ու ամրապնդման, օրգանիզմի օրգան համակարգերի ֆունկցիոնալ հնարավորությունների բարձրացման ուղիներին ու եղանակներին, կարողանա կազմակերպել և գրագետ անցկացնել ֆիզիկական վարժություններով պարապմունքներ¹: Հենց նման բազմակողմանի զարգացած երիտասարդները պետք է լուծեն այնպիսի բարդ սոցիալ-տնտեսական, բարոյականային և այլ խնդիրներ, ինչպիսիք առանցքային են ներկա հասարակության համար: Դպրոցական ֆիզիկական կուլտուրան այսօր պատասխանատու է աշակերտների առողջ ապրելակերպի ձևավորման համար: Այս կողմնորոշումը կենսական անհրաժեշտություն է Հայաստանի ներկայիս սերնդի համար՝ ընդդեմ համակարգչայնացման, թմրամոլության, ալկոհոլի և ծխախոտային կախվածության աճող վտանգի:

Ֆիզիկական կուլտուրայի դպրոցական պարապմունքներն աշակերտի մոտ դաստիարակում են ինքնուրույնության, ինքնաքննադատության, ինքնավերլուծության, ինքնագնահատման, ինքնակատարելագործման և ինքնավստահության ձգտում: Աշակերտները սովորում են գնահատել ժամանակը, ճիշտ կազմակերպել օրվա ռեժիմը, առանց որի անհնար է պատկերացնել յուրաքանչյուր մարդու բնականոն կյանքը: Չափազանց կարևոր է, որ սովորողները հասկանան օրգանիզմի վրա կատարվող վարժությունների ազդեցության ու նշանակության մասին և դրա հիման վրա ընկալեն տարբեր շարժումների յուրացման միջոցները: Հենց այդտեղ է նշված կարողությունների ձևավորման ուղին: Դպրոցականներին անհրաժեշտ է ոչ միայն ուսուցանել այս կամ այն կարողությունները և հմտությունները, այլև պարտադիր՝ ինչպես սովորել: Ի վերջո, առանց ուսուցչի և աշակերտի համատեղ գործունեության դրան հասնելն անհնար է²:

Հետևաբար, հանրակրթական դպրոցում ֆիզիկական կուլտուրայի մանկավարժական գործընթացի մոդեռնացման կարևորագույն պայմաններից է պարապմունքների ընթացքում ուսուցչի և աշակերտի համատեղ գործունեությունը, ինչպես նաև ուսուցման և դաստիարակության գործընթացի անցումը դեպի մարդասիրության և ազատականացման, որոնք իրականացվում են սովորողների

¹ Давыдова С. В. Требования к современному уроку физической культуры в условиях ФГОС // Проблемы и перспективы развития образования: материалы VIII Межд. науч. конф.-Кр.:Новация,2016.-с.142-144.-URL <https://moluch.ru/conf/ped/archive/187/9501/>

փորձի և նվաճումների մակարդակին, նրանց հետաքրքրություններին և հակումներին համապատասխան:

Ժամանակակից դպրոցում «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի բովանդակությունը պետք է բխի հետևյալ սկզբունքներից.

– Ֆիզիկական կուլտուրան որպես աշակերտների բազմակողմանի ֆիզիկական զարգացման միջոց՝ հասարակության պահանջմունքներին համապատասխան:

– Ֆիզիկական կուլտուրան որպես դպրոցականների առողջ կենսակերպի կազմակերպման, առողջության ամրապնդման և կյանքի որակի բարելավման միջոց:

– Ֆիզիկական կուլտուրան երեխաներին դեպի հասարակական կյանք, սեփական դիրքորոշում ունենալու, բազմազան աշխատանքային, ֆիզկուլտուրային-մարզական և մշակութային միջոցառումներում ակտիվորեն ներգրավման միջոց:

– Ֆիզիկական կուլտուրան որպես ինքնուրույն պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման, առողջ ապրելակերպի վարման, շարժողական ընդունակությունների մշակման և մարմնակազմության ամրապնդման համար անհրաժեշտ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման միջոց:

– Ֆիզիկական կուլտուրան որպես ստեղծագործական մտածողության զարգացման, միջանձնային շփումների և հաղորդակցումների ձևերի ծանոթացման, սեփական անձի և շրջապատի նկատմամբ հարգանքի դաստիարակման, անհատի ինքնաարտահայտման և ինքնակայացման ձևավորման միջոց:

Այս ամենը շեշտադրում են ֆիզիկական կուլտուրայի առանձնահատուկ կարևոր դերը՝ դպրոցականների անհատականության, նրանց հետաքրքրությունների և ստեղծագործական կարողությունների ձևավորման, շարժողական ընդունակությունների մշակման և հոգեֆիզիոլոգիական որակների ամրապնդման, աշակերտների առողջության պահպանման և հիվանդությունների կանխարգելման գործում: Այսպիսով, ֆիզիկական կուլտուրան ֆիզիկականի և հոգևորի զարգացումն է մարդու մեջ: Այն միաժամանակ և՛ ապրելաձև է, և՛ անհատականության լիարժեք զարգացման միջոց:

Ուստի, հանրակրթական դպրոցի ծրագրերի կառուցվածքում ֆիզիկական կուլտուրան պետք է առաջատար տեղ զբաղեցնի այլ առարկաների կողքին՝ նպաստելով ընդհանուր մանկավարժական կարևոր խնդիրների լուծմանը: Ֆիզիկական կուլտուրան պետք է հանդես գա ոչ միայն որպես ուսումնական առարկա, այլև դառնա *կենսակերպ երեխաների* համար:

Այդ նպատակի իրագործման համար անհրաժեշտ է նորացնել մանկավարժական գործունեության ավանդական ձևերը, մեթոդներն ու եղանակները, որոնց կիրառմամբ ֆիզիկական կուլտուրան դպրոցական կրթության մեջ կմնա միայն որպես ֆիզիկական պատրաստվածության գործընթաց և դպրոցականների

առողջության ամրապնդման միջոց: Լուծելով շարժողական կարողությունների ու հմտությունների ձևավորման և շարժողական ընդունակությունների մշակման ավանդական խնդիրները՝ շատ ուսուցիչներ հաճախ մոռանում են աշակերտների մոտ ֆիզիկական վարժություններով պարապմունքների և ֆիզիկական կուլտուրայի դասերի նկատմամբ դրական վերաբերմունք և հետաքրքրություն ձևավորելու մասին: Այդ ամենը պետք է կատարվի հետաքրքրի տեղեկությունների հաղորդմամբ, խիստ աշխատակարգերից հեռացմամբ, դասի հուզական հագեցվածության բարձրացմամբ, կիրառվող միջոցների և մեթոդների բազմազանությամբ:

Այսպիսով, կրթական հարացույցի կատարելագործումը բերում է ֆիզիկական կուլտուրայի կարգավիճակի փոփոխման՝ որպես հումանիտար ուսումնական առարկա: Սրանով է պայմանավորված ֆիզկուլտուրային կրթության բովանդակության մոդեռնացումը և դրանով հանդերձ էականորեն փոխվում են ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի դիրքը, նրա պրոֆեսիոնալ անձնային հմտությունների վերաբերյալ առկա հայացքը՝ վերաիմաստավորելով և վերակառուցելով նրա պրոֆեսիոնալ գործունեության բնույթը:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի և աշակերտների միջև գործնական շփումը կազմակերպելու և դրա դաստիարակչական ազդեցությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է գտնել համապատասխան եզրագիծը: Նախ և առաջ, ֆիզիկական կուլտուրայի ժամանակակից դասի ընթացքում պետք է իրականացվի սովորողի և ուսուցչի համատեղ ստեղծագործական ուսումնական գործունեություն: Ֆիզկուլտուրային ճանաչողական գործունեությունը խթանվում է տարատեսակ խնդիրների առաջադրմամբ, որոնք սովորողները լուծում են համատեղ աշխատանքի ընթացքում: Ուսուցչի գլխավոր խնդիրներից է սովորողների դրդապատճառային միջավայրի ստեղծումը: Գաղտնիք չէ, որ դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում միայն դրական դրդապատճառների դեպքում կարելի է ակնկալել շոշափելի արդյունքներ:

Դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում դրդապատճառների առաջացման միջոցներից է ֆիզկուլտուրային կրթության որակի գնահատման համակարգը: Առաջադիմության, հաճախելիության և ֆիզիկական կուլտուրայի դասերին ակտիվության բարձրացման համար նպատակային է կիրառել գնահատման վարկանիշային (միավորային) համակարգը, որը հիմնականում ունի խրախուսական դեր: Այսպես, աշակերտը նշված ժամանակահատվածում (ամիս, կիսամյակ, ուսումնական տարի) տարբեր առաջադրանքների կատարման, մրցումների, տարբեր մարզական և հասարակական միջոցառումների կազմակերպման և մասնակցման համար հավաքում է որոշակի միավորներ, որը հավելվում է նրա ամփոփիչ գնահատականին: Առարկայի առաջադիմությունը որոշվում է նաև ձեռք բերված տեսական գիտելիքների խորությամբ, դասերի ընթացքում աշխատունակության բարձր մակարդակով, արտադասարանական և արտադպրոցական մարզական միջոցառումների մասնակցությամբ:

«Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայից կիսամյակային կամ ամփոփիչ գնահատականի նշանակման ժամանակ անհրաժեշտ է ոչ միայն հաշվառել ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը, այլև ֆիզիկական վարժություններով պարապելու սովորողների կարողությունները և հմտությունները, առողջ ապրելակերպի կանոնների պահպանումը: Դպրոցականների ֆիզիկական պատրաստվածությունը նպատակահարմար չէ գնահատել միայն բացարձակ տվյալներով (նորմատիվների կատարում կամ չկատարում), այլ թեստավորման հենքային արդյունքների համեմատ շարժողական թեստերի արդյունքների աճով: Սովորողների շարժողական ցուցանիշների աճի տեղաշարժերը միաժամանակ նաև նրանց անհատական հնարավորությունների ցուցանիշներ են:

Այն աշակերտներին, որոնք բժշկական ցուցումներով ազատված են ֆիզիկական կուլտուրայի դասերից, նպատակահարմար է հանձնարարություններ առաջադրել «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի տեսական բաղադրիչից: Աշակերտները կգնահատվեն բանավոր պատասխանների և ռեֆերատների հիման վրա: Այսպիսով, բոլոր աշակերտները, անկախ բժշկական խմբից, կարող են գնահատվել «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայից:

Ֆիզիկական կուլտուրայի յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է լավ գիտենա, որ ժամանակակից դասը կողմնորոշված է սովորողների հանդեպ անհատական մոտեցմամբ, որտեղ մեծ ուշադրություն է դարձվում յուրաքանչյուր դպրոցականի հոգեբանական, ինտելեկտուալ և շարժողական բաղադրիչներին: Նման մոտեցումը թույլ է տալիս լիարժեք լուծել ֆիզիկական դաստիարակության առջև դրված ժամանակակից խնդիրները: Այստեղ գլխավորը բոլորին միևնույն պահանջներն առաջադրելը չէ, այլ, որպես կանոն, հարկավոր է դրսևորել մանկավարժական մոտեցում՝ անդադար ուշադրություն դարձնել աշակերտի անձի, նրա հնարավորությունների և հակումների, բնական տվյալների և պատրաստության վրա: Ընդ որում, ժամանակակից դասը կողմնորոշված է ոչ միայն դեպի ֆիզիկական պատրաստությանը կամ ֆիզիկական զարգացման ցուցանիշների բարելավմանը, այլև սովորողների անձնական հնարավորություններին, նրանց կողմից ուսումնական նյութի անհատական ընկալմանը:

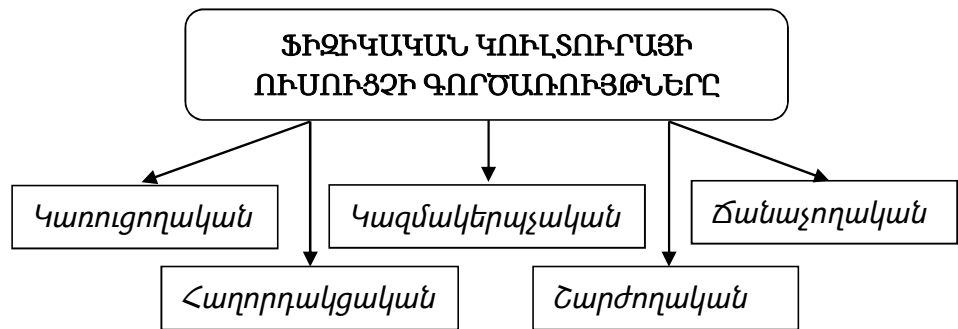
Ուսուցչի մասնագիտական վարպետության վառ ապացույց է միջանձնային հարաբերությունների ձևավորման տարատեսակ կապերի կիրառումը: Նրա պրոֆեսիոնալ վարպետության հաջորդ կարևոր ցուցանիշն է մանկավարժական հաղորդակցությունը, որը ենթադրում է աշխատելու կարողություն՝ ինչպես դասարանային և մարզական խմբերի հետ, այնպես էլ սովորողների մեծ խմբերի հետ զանգվածային մարզական միջոցառումների, առողջության օրերի, մարզական տոների և երեկոյաների անցկացման ժամանակ: Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի բազմաբնույթ գործունեության մեջ առանձնացնում ենք նրա մանկավարժական աշխատանքի հետևյալ գործառույթները (նկար 1), բացի դրանից, չափորոշչային

փաստաթղթերի համաձայն, ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը պետք է պատրաստ լինի իրականացնելու հետևյալ գործունեության տեսակները (նկար 2):

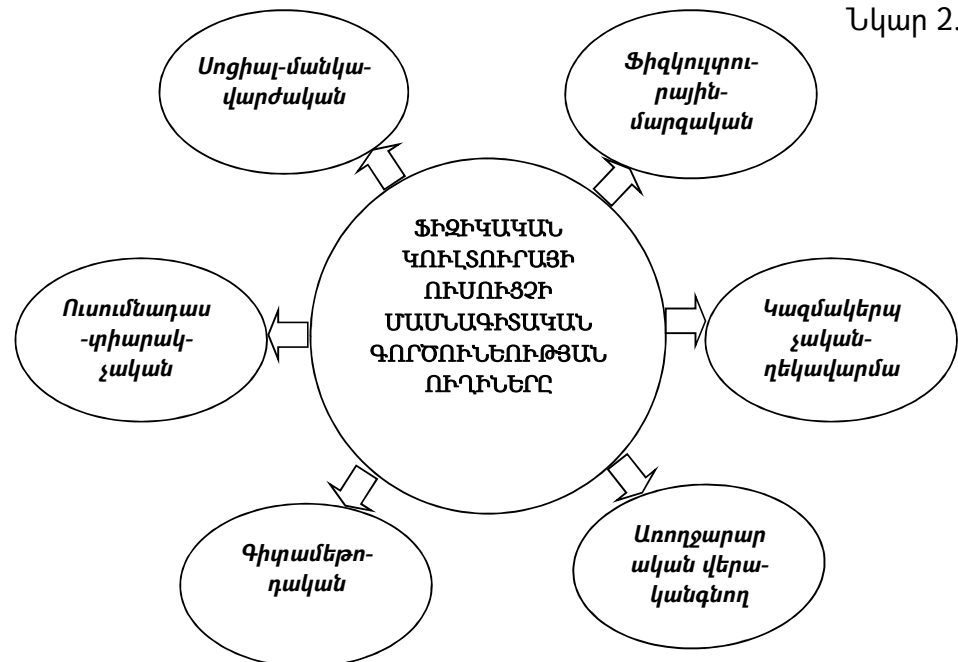
Ներկայումս ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների գործունեությունը հիմնված է այնպիսի կարևորագույն խնդիրների լուծման վրա, ինչպիսիք են աշակերտի ֆիզիկական և հոգևոր կատարելագործման արժեհամակարգի ձևավորումը, ֆիզիկական վարժությունների և ընտրված մարզաձևի կանոնավոր պարապմունքների պահանջմունքների ամրապնդումը, բարոյական և կամային հատկանիշների դաստիարակումը, մարդասիրական հարաբերությունների ձևավորումը և աշակերտների ու մանկավարժների միջև հաղորդակցման փորձի ձեռքբերումը:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը, ով օժտված է մանկավարժական բարձր կուլտուրայով, աշխատում է ինքնակատարելագործվել՝ սեփական անձի ինքնակրթության միջոցով՝ հանդիսանալով աշակերտների դաստիարակության կարևոր միջոց: Այս ուղղվածությամբ շարժումը ֆիզիկական կուլտուրան դարձնում է անհատի մշտապես կատարելագործման միջոց, ինչպես երեխայի, այնպես էլ ուսուցչի համար:

Նկար 1.

Նկար 2.

Այսպիսով, դպրոցականների հետ տարվող աշխատանքներում, անհրաժեշտ են նոր մոտեցումների, հայեցակարգերի և բովանդակային ձևերի ստեղծագործական որոնումներ:

Ըստ այդմ, հանրակրթական դպրոցների ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների գլխավոր խնդիրներից պետք է դառնա աշակերտների մոտ դրական վերաբերմունքի ձևավորումը ֆիզիկական կուլտուրայի նկատմամբ: Այս խնդրի լուծման համար անհրաժեշտ է օգտագործել հասանելի եղանակների և մեթոդների ողջ բազմազանությունը, որոնք, ընդհանուր առմամբ, պետք է ուղղված լինեն դպրոցականների շարժողական ակտիվության բարձրացմանը:

Աշակերտների ակտիվությունը ֆիզիկական կուլտուրայի դասերին պայմանավորված է բազմաթիվ գործոններով, որոնցից են՝ դասի խնդիրների ճիշտ հարցադրումը, բարենպաստ հուզական մթնոլորտի ստեղծումը, օպտիմալ բեռնվածությունը դասաժամին:

Բարենպաստ հուզական մթնոլորտի ստեղծումն ունի բացառիկ նշանակություն: Որպես կանոն, այն ձևավորվում է մինչև դասի սկիզբը և պետք է պահպանվի ողջ դասի ընթացքում, սակայն հուզական մթնոլորտը պարապմունքների ընթացքում կարող է փոփոխվել: Դա կախված է աշակերտների ինքնազգացողությունից, «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի և, մասնավորապես, կատարվող ֆիզիկական վարժությունների հանդեպ նրանց վերաբերմունքից, կոնկրետ դասի նկատմամբ հետաքրքրվածությունից, ինչպես նաև ուսուցչի անձի, նրա մասնագիտական վարպետության մակարդակից: Ֆիզիկական կուլտուրայի դասը միշտ պարգևում է ուրախություն և բավարարվածության զգացում: Եթե աշակերտները գտնվում են մշտական շարժման մեջ և չեն ձանձրանում նստարաններին նստած, եթե ուսուցչին տեսնում են լավ տրամադրությամբ, ընկալում են նրա կատակները, ապա ակնհայտորեն զգում են իրենց աշխատանքի արդյունքները: Շատ կարևոր է, որ ուսուցչի խստությունը, գործողությունների ճշգրտությունն ու հստակությունը հերթագայվեն ժպիտներով, աշակերտներին հաջողությունների ժամանակ խրախուսելով, իսկ անհաջողությունների դեպքում՝ քաջալերելով:

Գոյություն ունեն դասը հետաքրքիր վարելու տարբեր եղանակներ.

- օգտագործել ժամանակակից մանկավարժական և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ,
- կիրառել պարապմունքների ընդհանուր, շրջանաձև կամ խմբային կազմակերպման ձևեր,
- ներառել ֆիզիկական վարժությունների նոր ձևեր,
- փոխել դասի իրավիճակային պայմանները (օրինակ՝ մարզադահլիճից տեղափոխվել բացօթյա մարզահրապարակ),

• կիրառել խաղային և մրցակցային մեթոդներ, շարժախաղեր և մարզախաղեր՝ շարժողական ակտիվությունը բարձրացնելու և ֆիզիկական կուլտուրայի դասերից բավականություն ստանալու նպատակով:

Շարժախաղը կրտսեր տարիքի դպրոցականների համար ոչ միայն զվարճանք է, այլև զարգացման միջոց: Շարժողական ակտիվության դրսևորումներ պահանջող խաղերի օգնությամբ աշակերտները յուրացնում են շարժումների ռացիոնալ ձևերի կանոններն ու չափանիշները, զարգացնում են բարոյականային հատկանիշները, մշակում շարժողական ընդունակությունները և հաղորդակցական կարողությունները: Կրտսեր դպրոցականների հետ կարևոր է դասերի ընթացքում կիրառել սյուժետային խաղեր, ընդ որում, ուսուցիչը, աշակերտների գործունեության համար որոշակի խաղային սյուժե ստեղծելով, դասի բովանդակության մեջ ընդգրկում է ծրագրային ուսումնական նյութը: Կիրառելով այս մեթոդը՝ ուսուցիչը նույնպես պետք է դառնա խաղի մասնակից, հավատա իր ստեղծած կերպարների իրական լինելուն և կատարի սյուժեին համապատասխան դերը: Բարձր դասարաններում անհրաժեշտ է կիրառել մարզախաղեր, որոնք առանձնանում են առավել մեծ իրատեսությամբ: Դրանք սկզբնական շրջանում կարող են լինել պարզեցված կանոններով, այնուհետև՝ լիովին համապատասխանելով իրական պահանջներին: Մրցակցային մեթոդի հիմքը կազմում են մրցումների, մրցակցության ռացիոնալ կազմակերպված գործընթացը, պայքարն առաջնության և բարձր նվաճումների համար: Աշակերտը մրցում է ոչ միայն մյուսների, այլև ինքն իր հետ՝ ձգտելով գերազանցել սեփական մարզական արդյունքը կամ նախապատրաստական վարժությունների ցուցանիշները: Մրցակցային մեթոդն ուժեղացնում է ֆիզիկական վարժությունների ազդեցությունը և նպաստում է օրգանիզմի ֆունկցիոնալ հնարավորությունների առավելագույն դրսևորմանը՝ դրանով նպաստելով դրանց զարգացմանը:

Շարժախաղերը և մարզախաղերը ֆիզիկական կուլտուրայի դասերին զարգացնում են միասնականության և համագործակցության ոգին:

Այսպիսով, ֆիզիկական կուլտուրան, որպես ընդհանուր մշակույթի մաս, նպաստում է դպրոցականների ընդհանուր զարգացմանը և նախապատրաստում է նրանց հետագա ինքնուրույն կյանքին, իսկ սպորտը «կյանքի դպրոց» է, քանի որ սպորտում սովորում են ոչ միայն խաղալ՝ մարզական գործունեության այս կամ այն ձևում, այլև ինտեգրվում են թիմային և համատեղ աշխատանքում, սովորում են պարտվել և հաղթել, մշակել մարտավարություն և գործելակերպ, կառուցել հարաբերություններ մրցակիցների և թիմակիցների հետ, ընդունել ինքնուրույն որոշումներ ոչ միայն խաղի մեջ, այլև կյանքում:

Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պարապմունքները ձևավորում են առողջ պատվախնդրություն, սեփական արժանապատվության զգացում, հարվածն ընդունելու կարողություն, (ընդ որում՝ ոչ միայն մարզադահլիճում), արթնացնում են ազնիվ մրցակցության ոգի, որն առանձնապես կարևոր է ժամանակակից աճող սերնդի համար:

Դպրոցական ֆիզիկական կուլտուրան հիմք է անհատական այնպիսի հատկանիշների ձևավորման համար, ինչպիսիք են աշխատասիրությունը, լավատեսական ակտիվությունը, մյուսներից հետ չմնալու ձգտումը: Այն արդյունավետ միջոց է դպրոցականների կառուցողական, ստեղծագործական էներգիան բացահայտելու և ճիշտ ուղղորդելու համար: Ընդ որում, ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի վարքագիծը, գիտելիքները, կարողությունները և անձնական օրինակն աշակերտների համար ավելի կարևոր կողմնորոշիչներ են, քան խրատներն ու հորդորները: Եթե ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը կարողանա սովորողների մոտ ձևավորել մշտապես ինքնակրթվելու և ինքնակատարելագործվելու պահանջմունք, ապա նրանց համար հեշտ կլինի ճանաչել և ընդունել սոցիալական այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են ընկերությունը, իրավահավասարությունը, համախմբվածությունը, արդարությունը, գեղեցկությունը, ազատությունը և երջանկությունը:

**ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Կրթական հարացույցի կատարելագործումը բերում է ֆիզիկական կուլտուրայի կարգավիճակի փոփոխման՝ որպես հումանիտար ուսումնական առարկայի: Սրանով է պայմանավորված ֆիզկուլտուրային կրթության բովանդակության արդիականացումը և դրանով հանդերձ էականորեն փոխվում են ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի դիրքը, նրա պրոֆեսիոնալ անձնային հմտությունների վերաբերյալ առկա հայացքը՝ վերախմաստավորելով և վերակառուցելով նրա պրոֆեսիոնալ գործունեության բնույթը {10, 12}:

Նման պարագայում ֆիզկուլտուրային կրթության բովանդակության հիմնական արդիականացնողը համարվում է ուսուցիչը, հատկապես նրա պրոֆեսիոնալիզմը և կոմպետենտությունը կարող են ապահովել անհրաժեշտ արդյունքների ձեռք բերումը: Ուստի ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը դառնում է ֆիզկուլտուրային կրթության արդիականացված բովանդակության կրողը, մասնագիտական գործունեության արդյունավետությունն ապահովող մանկավարժական պայմանների կազմակերպիչը:

Ելնելով վերոնշյալից ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչն իր մասնագիտական գործունեությունը պետք է կառուցի ժամանակակից պահանջներին համապատասխան՝ տիրապետելով մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության բովանդակությանը: Այսպիսով, ֆիզիկական կուլտուրայի ոլորտում ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդիականացման առաջնային դերը պատկանում է ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչին:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի կրթությունը նոր բովանդակություն է ստանում կոմպետենտային մոտեցման տեսանկյունից, քանի որ ուսումնական գործընթացը ներկայացնում է կրթական, դաստիարակչական, առողջարարական, ճանաչողական, սոցիալական և խաղային գործունեության համատեքստում:

Կրթության մոդերնիզացմանն ուղղված գիտական հետազոտություններում և հրապարակումներում հիմնական շեշտադրումները կատարվում են «կոմպետենցիա» և «կոմպետենտություն» հասկացությունների վրա, որոնք այսօր չունեն միանշանակ սահմանում և հիմնականում մեկնաբանվում են՝ ելնելով հեղինակի դիրքորոշումից:

Ըստ Ա.Ս. Բուդաղյանի և Ս.Բ. Կարաբեկյանի՝ կոմպետենցիան իրենից ներկայացնում է գիտելիքի և իմացության, միջանձնային, մտավոր և գործնական հմտությունների, ինչպես նաև բարոյական արժեքներ դավանելու դինամիկ համակցություն:

Հ.Հ. Պետրոսյանն իր աշխատությունում առանձնացնում է մասնագիտական կոմպետենտության հետևյալ բաղադրիչները՝ *նախագծային և պլանավորման, ուսումնական, դաստիարակչական, մեթոդական, տեխնոլոգիական, արժևորման և գնահատման, կազմակերպչական, կառավարչական, գիտահետազոտական:*

Ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտությունն, ըստ Վ.Ա. Սլաստենինի և համահեղինակների, բարդ կազմավորում է, որն ընդգրկում է անհատի գիտելիքների, կարողությունների, հատկանիշների և կարողությունների ամբողջությունը՝ դրանով ապահովելով կրթական գործընթացի և որևէ առարկայի դասավանդման արդյունավետ և օպտիմալ կազմակերպումը: Նրանք տարբերակում են մասնագիտական կոմպետենտության հետևյալ տեսակները՝ *հատուկ, սոցիալական, անձնային, անհատական*:

Ա.Ս. Բելկինի և Վ.Վ. Նեստերովի տեսանկյունից, մանկավարժական կոմպետենտությունը համապատասխան կոմպետենցիաների իրականացումն ապահովող մասնագիտական և անհատական կարողությունների ամբողջություն է:

Նրանց աշխատությունում մասնագիտական կոմպետենտության կառուցվածքը ներկայացվում է մի շարք կոմպետենցիաների հաջորդականությամբ՝ *կոգնիտիվ, հոգեբանական, հաղորդակցական, հոնորոական, մասնագիտական-տեխնոլոգիական, մոնիտորինգային*:

Վերլուծելով և ամփոփելով հետազոտվող ոլորտի մի շարք առաջատար մասնագետների մոտեցումները և մեկնաբանումները կարող ենք փաստել, որ կոմպետենցիան մասնագետի կրթական պատրաստությանը նախօրոք առաջադրված սոցիալական պահանջն է, չափանիշը, որն անհրաժեշտ է համապատասխան մասնագիտական ոլորտում որակապես և արդյունավետ գործունեություն ծավալելու համար, իսկ կոմպետենտությունը գործունեության սուբյեկտի ձեռքբերումն է, որը ենթադրում է բազմակողմանի գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների, ընդունակությունների և անձնային որակների դրսևորում: Այն կոնկրետ անձի կողմից կոմպետենցիաների համակարգի յուրացումն է: Այսինքն՝ կոմպետենտությունը բնութագրում է գործունեության սուբյեկտին, իսկ կոմպետենցիաները վերաբերում են գործունեությանը:

Ուստի, կրթության կոմպետենտային մոդելը նկարագրում է, թե ինչ կոմպետենցիաների պետք է տիրապետի բուհի շրջանավարտը, ինչ գործառույթներ պետք է կարողանա իրականացնի և փոփոխվող աշխաշուկայի պայմաններում պատրաստության ինչ մակարդակ պետք է ունենա կոնկրետ մասնագիտական պարտականությունների կատարման համար:

Այսպիսով՝ կոմպետենտային կողմնորոշված կրթությունը կրթական համակարգի ադեկվատ ռեակցիան է սոցիալական պատվերին համապատասխան:

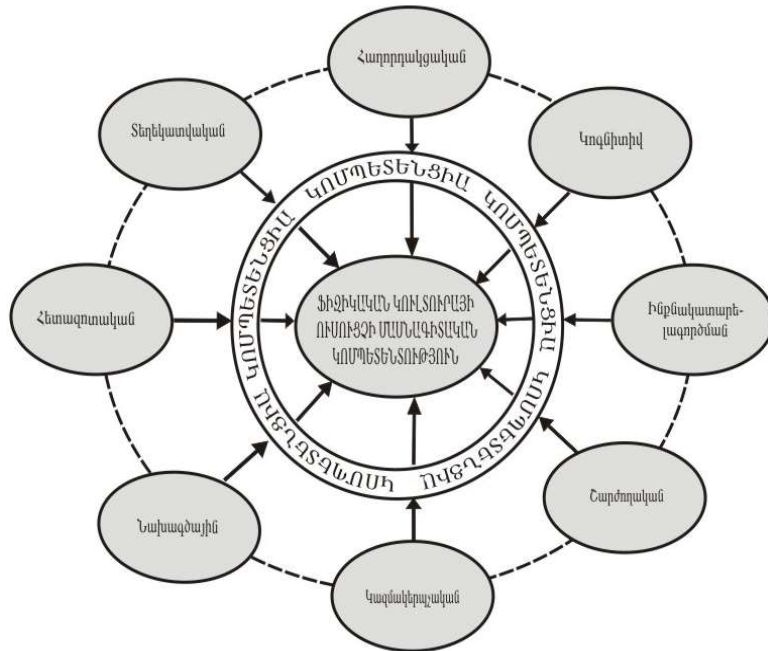
Դիտարկելով վերը նշվածներն անհրաժեշտ է փաստել, որ ժամանակակից մասնագիտական կրթության համակարգն ամբողջովին պետք է հիմնվի կոմպետենտային մոտեցման վրա:

Այս ամենից ելնելով մեզ համար առանցքային է դառնում ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության կառուցվածքը: Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մանկավարժական գործունեությունն ունի իր յուրահատկությունը՝ կապված նրա իրականացման հետ. բացի մանկավարժական

գործունեության հիմնական (կառուցողական, կազմակերպչական, հաղորդակցական և գնուստիկական) կողմերից, առկա է նաև նրա շարժողական բաղադրիչը {3}:

Բացի դրանից, չափորոշչային փաստաթղթերի համաձայն, ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը պետք է պատրաստ լինի իրականացնելու ուսումնադաստիարակչական, սոցիալ-մանկավարժական, մշակութային, գիտամեթոդական, կազմակերպչական-ղեկավարման, ֆիզկուլտուրային մարզական և առողջարարական-ռեկրեացիոն գործունեություն:

Ուսումնասիրելով մանկավարժական-մասնագիտական կոմպետենտության կառուցվածքի նկատմամբ տարբեր մոտեցումներ, առաջարկում ենք ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության մեր կողմից մշակված մոդելը (նկար 1):

Նկար. Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտության մոդելը

Առաջարկվող կոմպետենտությունը ներառում է հետևյալ բաղադրիչները.

Կոգնիտիվ կոմպետենցիան արտահայտվում է «Ֆիզիկական կուլտուրա» ուսումնական առարկայի բովանդակության, սովորողների ֆիզիկական ու հոգեբանական զարգացման օրինաչափությունների ճանաչման, ինչպես նաև ուսուցչի ինքնագիտակցության միջոցով: Այն իր մեջ ներառում է դիագնոստիկայի ու կանխատեսման կարողությունները՝ աշակերտների ֆիզիկական զարգացման ու ֆիզիկական պատրաստվածության, ինչպես նաև ուսուցման ու դաստիարակության մակարդակների որոշման համար: Կոգնիտիվ կոմպետենցիան ենթադրում է, որ ուսուցիչը պետք է ունենա հոգեբանամանկավարժական գիտելիքներ, ինչպես նաև

գիտելիքներ դասավանդվող առարկայի ոլորտից (ֆիզիկական դաստիարակության տեսության, օլիմպիական շարժման, շարժողական գործունեության բժշկակենսաբանական, ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պատմամշակութային հիմունքների և անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ), պետք է լինի փորձառու՝ սովորողների մոտ գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ձևավորելու համար:

Նախագծային կոմպետենցիան ներառում է դասի/պարապմունքի, արտադասարանական և զանգվածային միջոցառումների բազմամակարդակ առաջադրանքների նախագծման կարողությունները, այսինքն այս կոմպետենցիան առաջիկա գործունեության պլանավորումն ու մոդելավորումն է, ուսումնադաստիարակչական գործընթացի միջոցների, մեթոդների, ձևերի և բովանդակության ընտրությունն ու կառուցումն է, առաջադրված խնդիրների փուլայնության որոշումը:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի **կազմակերպչական** կոմպետենցիան արտահայտվում է ուսումնադաստիարակչական գործընթացի կազմակերպչական կարողություններով, մարզական գործունեությունում սովորողների ընդգրկվածության մակարդակով և ուսուցչի գործելակերպով: Օրինակ, դասի ընթացքում ուսումնական նյութի ճիշտ մատուցումը ենթադրում է՝ աշակերտների առջև կոնկրետ խնդիրների առաջադրում և դրանց լուծման նշանակության բացահայտում, ֆիզիկական վարժությունների ցուցադրություն և մեկնաբանություն, օգնության ցուցաբերում դպրոցականներին՝ վարժությունների կատարման ընթացքում: Այս կոմպետենցիայի իրագործումն աշակերտների մոտ ապահովում է նրանց ուշադրության կենտրոնացում, շարման և շարափոխման հստակ կատարում, նախապատրաստում շարժողական գործունեության կատարմանը, վարժությունների ամրապնդում, ֆիզիկական բեռնվածության չափավորում:

Ուսուցիչն իր վարքագիծը կառուցում է՝ ուշադրության առավել նպատակահարմար բաշխման, աշակերտների հետ հաղորդակցման համապատասխան ձայներանգի ընտրության, սեփական գործողությունները վերահսկելու անհրաժեշտությունից ելնելով: Աշակերտների ինքնուրույն գործունեության ճիշտ կազմակերպումն ուսուցչի փորձառությունը բնութագրող հատկանիշ է: Իր գործի վարպետ հանդիսացող ուսուցչին բնորոշ է նաև ինքնակազմակերպվածության բարձր մակարդակը:

Ուսուցչի, այդ թվում նաև ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտությունը պատկանում է «խոսքային բարձր պատասխանատվություն» ներկայացնող մասնագիտությունների թվին, որոնց մեջ պրոֆեսիոնալիզմի պարտադիր նախապայման է հանդիսանում **հաղորդակցական** կոմպետենցիան, որի մեջ ներառվում է *կոնֆլիկտաբանական* (կոնֆլիկտների (ընդհարումների) նկատմամբ կառուցողական վերաբերմունքի կարողությունը, դրանց վերլուծության և լուծման միջոցներին տիրապետումը) և *հոնգորական* (խոսքային փոխներգործության կուլտուրա) բաղադրիչները:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական խոսքն ուսումնամարզական դասընթացների շրջանակներում ունի իր առանձնահատկությունները՝ կապված խոսքաշարժիչ կոորդինացիայի, ուսուցչի հստակ, կտրուկ և գործուն խոսքի կարևորության, ոչ վերբալ միջոցների ակտիվ օգտագործման հետ: Դա կարևոր է հատկապես մեծ մարզադահլիճների, լողավազանների, մարզասրահների ակուստիկայի պայմաններում:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մանկավարժական հաղորդակցությունը ենթադրում է աշխատելու հմտություն ինչպես դասարանական և մարզական խմբերի, այնպես էլ՝ մեծ կոլեկտիվների հետ (զանգվածային մարզական միջոցառումներ, առողջության օրեր, մարզական տոներ, երեկոներ): Այս հմտությունները ձևավորվում են աշխատանքային գործունեության ողջ ընթացքում և ներառում են աշակերտների, նրանց ծնողների, ուսուցիչների և դպրոցի ղեկավարության, հասարակական և այլ կազմակերպությունների հետ հաղորդակցվելու հմտություններ:

Հաղորդակցական կոմպետենցիան իր մեջ ներառում է նաև ֆիզիկական վարժությունների ուսուցման գործընթացում օպտիմալ քանակությամբ և որակով օրինակներ բերելու, ինչպես նաև մարզական խմբում, կոլեկտիվում դրական հաղորդակցություն ստեղծելու կարողությունը:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի **հետազոտական** կոմպետենցիան կապված է ճանաչողական խնդիրների լուծման, ոչ ստանդարտ լուծումների որոնման, ինչպես նաև նորարարական ու ստեղծագործական գործունեության իրականացման կարողությունն ապահովող տեղեկատվության հավաքման ու մշակման հետ: Այն արտահայտվում է հետևյալ հմտություններում. խնդիրների ձևակերպում և դրանց լուծման համար էվրիստիկական մեթոդների կիրառում, տեսական գիտելիքների վերլուծություն, մեկնաբանություն և ներդրում հետազոտական գործունեությունում, գրական աղբյուրների հետ աշխատելու կարողություն, սեփական հետազոտական գործունեության հաջող կազմակերպում, վիճակագրական տվյալների հավաքագրում և մշակում, հետազոտությունների արդյունքների ձևակերպում, ստացված արդյունքների ներդրում գործնական աշխատանքում, հետազոտությունների որակի գնահատում {10}:

Շարժողական կոմպետենցիան հանդիսանում է ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի աշխատանքի առանձնահատկությունը: Այն որոշվում է հենց առարկայի բովանդակությամբ և յուրահատկությամբ, որը ներառում է ինչպես ֆիզիկական կուլտուրայի դասերը, այնպես էլ արտադասարանական, զանգվածային մարզական միջոցառումները, առողջարարական-ռեկրեացիոն գործունեությունը: Քանի որ պարապմունքները դինամիկ են և հազեցած բազմապիսի շարժումներով, ուսուցիչը պետք է ռացիոնալ տեղ ընտրի մարզադահլիճում (մարզահրապարակում), ժամանակին կազմակերպի տեղափոխությունները, լավագույն կերպով տիրապետի ֆիզիկական վարժությունների տեխնիկային, օգնության ցուցաբերման և դպրոցականների անվտանգության ապահովման եղանակներին:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի աշխատանքի կարևոր մաս է կազմում մարզագույքի և սարքավորումների պատրաստումն ու վերանորոգումը, խաղահրապարակների, վազքուղիների նախապատրաստումը, ինչն անմիջականորեն կապված է ուսուցչի տնտեսական գործառույթների կատարման հետ {11}:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կառուցվածքում մասնագիտական **ինքնակատարելագործման** կոմպետենցիան իրենից ներկայացնում է մասնագիտական կարողությունների համակարգ, որն ապահովում է ուսուցչի աշխատանքի արդյունավետության անընդհատ աճ և շարունակական զարգացում մասնագիտական ոլորտում:

Քանի որ կրթական տարածքը դիտարկվում է որպես համընդհանուր տեղեկատվական հեռահաղորդակցական տարածության մաս և տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հնարավորություն ունեն վերափոխելու ինչպես ուսումնական գործընթացի մոդելը, այնպես էլ ուսուցանողի և ուսուցանվողի գործունեությունը, մենք կարևորում ենք ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի **տեղեկատվական** կոմպետենցիան, որի տակ հիմնականում պետք է հասկանալ համակարգչի տիրապետման հմտությունը՝ ծրագրային ապահովման, ինտերնետի օգտագործման, տեղեկատվական աղբյուրների հետ աշխատելու հմտություններ, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցով մասնագիտական հաղորդակցություն, փորձի փոխանակում և այլն: Այս կոմպետենցիան ներառում է *թվային, ռեսուրսային և տեխնոլոգիական* բաղադրիչները: **Թվային** բաղադրիչը միավորում է համակարգչի և համացանցի մասին ուսուցչի գիտելիքները: Շատ ուսուցիչներ կարող են օգտվել համակարգչից, սակայն դժվարություններ ունեն համացանցից օգտվելիս: **Ռեսուրսային** բաղադրիչը նշանակում է անհրաժեշտ տեղեկատվությունը գտնելու և օգտագործելու կարողություն, իսկ **տեխնոլոգիական** բաղադրիչը ենթադրում է, որ ուսուցիչը պետք է կարողանա ոչ միայն օգտվել համակարգչից և համացանցից, այլև դրանց միջոցով մշակել տեղեկատվությունը:

Ելնելով մեր կողմից նախօրոք կատարված մանկավարժական գիտափորձի արդյունքներից {2}, ինչպես նաև պլանավորված հետազոտական աշխատանքներից, տեղեկատվական կոմպետենցիայի ձևավորման և զարգացման համար առաջարկում ենք գործունեության հետևյալ ձևերը՝

1. Ծանոթություն համակարգչի հետ՝ որպես տեղեկատվության հետ բազմակողմանի աշխատելու միջոց:
2. Տեղեկատվության հետ աշխատելու տեխնոլոգիաների տիրապետում,
  - տեղեկատվության որոնում աստիճանակարգված կառուցվածքներում և որոնողական համակարգերում,
  - տեղեկատվության հավաքագրում, վերլուծում և ընդհանրացում,
  - տեղեկատվության վերակառուցում (գրաֆիկականից՝ տեքստային, անալոգայինից՝ թվային կամ հակառակը և այլն):

3. Ձեռք բերված տեղեկատվության հանդեպ ստեղծագործական մոտեցման, կարևորի առանձնացման և հավաստիության գնահատման հմտության ձևավորում:
4. Ուսումնական խնդիրների լուծման համար տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման հմտության ձևավորում:
5. Միասնական տեղեկատվական տարածքում տարբեր հայացքներ ունեցող մարդկանց հետ հաղորդակցման, երկխոսության ստեղծման հնարավորություն,
- հաղորդակցական և ինտելեկտուալ ընդունակությունների զարգացում՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցով:

Առաջնորդվելով ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտության նկատմամբ ժամանակակից պահանջներով՝ կարելի է առանձնացնել նրա մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության զարգացման հիմնական ուղիները՝

- աշխատանք մեթոդական միավորումներում, ստեղծագործական խմբերում, հետազոտական գործունեություն,
- նորարարական գործունեություն, մանկավարժական նոր տեխնոլոգիաների յուրացում, ուսուցման արդյունքների գնահատման նոր եղանակների, հսկողության նոր ձևերի ներդրում մասնագիտական գործունեությունում,
- սեփական մանկավարժական փորձի հեռարձակում ինտերնետ տիրույթում, ելույթներ գիտագործնական կոնֆերանսներում, ակտիվ մասնակցություն մանկավարժական մրցույթներին ու միջոցառումներին, հոդվածների և մեթոդական մշակումների տպագրում,
- ուսումնադաստիարակչական գործընթացում տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների, ուսուցման ինտերակտիվ միջոցների կիրառում,
- մասնագիտական անընդհատ ինքնակատարելագործում, պարբերաբար հաճախում որակավորման դասընթացներին,
- ֆիզիկական լավ վիճակի պահպանում, շարժողական ընդունակությունների մշակում և շարժողական հմտությունների կատարելագործում:

Նշված ուղիների իրականացումը, մեր կարծիքով, նպաստում է գնոստիկական, կազմակերպչական, հաղորդակցական, տեղեկատվական, հետազոտական, շարժողական, նախագծային և ինքնակատարելագործման կոմպետենցիաների ձևավորմանը, որոնք ամբողջացնում են ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտությունը:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտության ձևավորման գործընթացում կարևոր է հաշվի առնել թե՛ դասային, թե՛ արտադասարանական գործոնները, ուսուցիչների մտածելակերպը, տվյալ կրթական հանրության ավանդույթները, դասավանդողների և սովորողների փոխհարաբերությունների բովանդակությունը: Անհրաժեշտ է շարունակաբար բարձրացնել

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտության մակարդակը թե՛ բուհում՝ ուսումնառության տարիներին, թե՛ հետագա աշխատանքային գործունեության ընթացքում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Դպրոցական ֆիզիկական դաստիարակության բովանդակության հիմնական մոդեռնացնողը ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչն է, հատկապես նրա պրոֆեսիոնալիզմը և կոմպետենտությունը կարող են ապահովել անհրաժեշտ արդյունքների ձեռքբերումը: Որպես հետևանք, ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը դառնում է ֆիզկուլտուրային կրթության մոդեռնացված բովանդակության կրողը, մասնագիտական գործունեության արդյունավետությունն ապահովող մանկավարժական պայմանների կազմակերպիչը:
2. Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչն իր մասնագիտական գործունեությունը պետք է կառուցի ժամանակակից պահանջներին համապատասխան՝ կիրառելով արդի նորարական տեղեկատվական և կրթական տեխնոլոգիաներ: Այսպիսով, ֆիզիկական կուլտուրայի ոլորտում ուսումնադաստիարակչական գործընթացի մոդեռնացման առաջնային դերը պատկանում է ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչին:
3. Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական կոմպետենտության հիմնախնդիրը դիտարկվում է շարունակական կրթության շրջանակներում: Նման մոտեցումը հնարավորություն է ընձեռում կիրառել ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, մեթոդաբանական և տեխնոլոգիական նոր դիրքերից մոդելավորել ֆիզիկական դաստիարակության ուսուցման գործընթացը:
4. Ֆիզիկական կուլտուրայի յուրաքանչյուր դաս սովորողների համար պետք է լինի բաց, ճանապարհորդություն դեպի շարժումների հրապուրիչ աշխարհ, ուր դպրոցականները սկսում են ճանաչել իրենց օրգանիզմը, յուրացնում են շարժողական գործունեության տարածական, ժամանակային, դինամիկ, ուժային և ռիթմիկ բնութագրումները, սովորում են հեշտ կառավարել իրենց շարժումները, արդյունավետ լուծել տարբեր շարժողական խնդիրներ, համեմատել իրենց շարժողական հնարավորությունները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բուդաղյան Ա.Ս., Կարաբեկյան Ս.Բ., Կոմպետենցիաների ձևավորմանն ուղղված կրթական ծրագրերի կառուցում և իրականացում. մեթոդական ուղեցույց, Բարձրագույն կրթությունն ազգամվարական հետազոտությունների ազգային կենտրոն, Եր., Թասկ, ՍՊԸ, 2010, 110 էջ:
2. Ստեփանյան Ա.Գ., Համակարգչային տեխնիկայի ներդրման ուղիները ֆիզկուլտուրային կրթության գործընթացում, //Մանկավարժության և հոգեբանության հիմնախնդիրներ, Միջբուհական կոնսորցիումի գիտական հանդես, Երևան, 2010, էջ 87-92:
3. Ստեփանյան Ա.Գ., Գաբրիելյան Հ.Հ., Հանրակրթական դպրոցում «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի բովանդակության և կառուցվածքի նորարական մոտեցումներ //Մանկավարժություն գիտամեթոդական վերլուծական ամսագիր, 2011/2-րդ, էջ 12-21:
4. Ղազարյան Ֆ.Գ., Ստեփանյան Ա.Գ., Ֆիզիկական կուլտուրայի ժամանակակից դասի որոշ առանձնահատկություններ, Մանկավարժական միտք, N1-2, Երևան, 2010, էջ 65-69:
5. Ստեփանյան Ա.Գ., Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական կոմպետենտության բովանդակությունը, Մանկավարժական միտք, N 3-4, Երևան, 2017, էջ 212-218:
6. Պետրոսյան Հ.Հ. Կոմպետենտային մոտեցումը և մասնագիտական կրթության որակի ապահովումը: Մենագրություն, Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2013, 264 էջ:
7. Белкин А.С., В.В. Нестеров. Педагогическая компетентность: учебное пособие.– Екатеринбург: Учебная книга, 2003.–188 с.
8. Слостенин В.А. Педагогика: учеб. пособие для вузов /В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; ред. В.А. Слостенин.–3-е изд.– М.: Академия, 2004.– 576 с.
9. Хазова С.А.Развитие конкурентоспособности специалистов по физической культуре и спорту в процессе профессиональной подготовки: Монография. – Майкоп, 2011. – 371с.
10. Шерин В.С. Модель формирования компетентности управленческой деятельности специалиста по физической культуре и спорту //Педагогика и психология.- 2011. - № 5. - с. 147-150.